

Věstník MŽP ČR, částka 1/2018

Sdělení

k postupu při povolování odchýlného při ochraně ptáků a výjimek ze zákazů u zvláště chráněných druhů živočichů v souvislosti se zajištěním péče o handicapované živočichy prostřednictvím záchranných stanic

Sdělení ministerstva životního prostředí (dále jen „MŽP“), odboru druhové ochrany a implementace mezinárodních závazků, k postupu při uplatňování ochrany volně žijících ptáků dle §5a zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOPK“), a ochrany zvláště chráněných druhů volně žijících živočichů dle §50 ZOPK, resp. postupu při povolování odchýlného postupu při ochraně ptáků dle §5b ZOPK (dále jen „odchýlný postup“) a výjimky ze základních podmínek ochrany zvláště chráněných živočichů dle §56 ZOPK (dále jen „výjimka“) v souvislosti se zajištěním péče o handicapované živočichy prostřednictvím záchranných stanic (dále jen „ZS“).

*Následující informace by měly sloužit **provozovatelům ZS** jako žadatelům o uvedená povolení, a zejména jako metodický návod **příslušným orgánům ochrany přírody** (obce s rozšířenou působností a krajské úřady, resp. AOPK ČR a správy NP) pro postup při zajišťování ochrany volně žijících živočichů a vydávání souvisejících povolení dle ZOPK.*

Podmínky provozování ZS a požadavky ZOPK a dalších předpisů na jejich činnost (s důrazem na podmínky ochrany ptáků a zvláště chráněných živočichů)

ZS mohou být v ČR provozovány dle §5 odst. 9 ZOPK pouze na základě rozhodnutí MŽP o povolení k jejich provozování a označení „záchranná stanice“ může používat pouze ten, kdo je držitelem platného povolení k provozování stanice. **ZS** (a jedná-li se o obecně chráněné živočichy případně i jiné osoby) **zabezpečují mimo jiné povinnosti vyplývající z ustanovení §5 odst. 8 ZOPK**, tedy zajišťují handicapovanému jedinci volně žijícího živočicha patřičnou péči. **ZOPK však nezakládá ZS ani jiným osobám povinnost volně žijící živočichy ve volné přírodě aktivně zachraňovat.** Povinnosti stanovené §5 odst. 8 ZOPK se vztahují až na situaci, kdy se někdo zraněného či jinak oslabeného živočicha **ujme** (v případě zvláště chráněného jedince pak vždy platí povinnost takového jedince bezodkladně předat do ZS v souladu s ustanovením §52 odst. 2 ZOPK). Nejen z výše uvedeného ustanovení tak lze dovodit, že člověk by do fungování ekosystémů (přírodních procesů) měl zasahovat jen v nezbytných případech - v případě volně žijících živočichů není vždy žádoucí a nezbytné je zachraňovat, zejména v případech, kdy nedochází k ohrožení stavu druhu ve volné přírodě, naopak nadbytečná manipulace s nimi může stav druhu i jednotlivých jedinců ve výsledku zhoršit (zejména zdravá mláďata v blízkosti hnízd či rodičů, hibernující jedinci atd.). Žádoucí také není vždy vytrhávat nemocné či zraněné živočichy z jejich prostředí a narušovat tak složitější mezidruhové vazby.

Povolení k provozování ZS vydané MŽP **nenahrazuje povolení vyžadované podle jiných ustanovení ZOPK** (tj. ani stanovení odchýlného postupu nebo povolení výjimky). Předmětem činnosti ZS je péče o zraněné či jinak handicapované živočichy a v rámci toho zejména jejich **příjem či odchyt a transport do ZS** a následně **držení po dobu jejich léčby či dlouhodobé péče (v případě trvalých handicapů)**, a je-li to s ohledem na jejich zdravotní stav nezbytné, také **humánní usmrcení jedinců**, jejichž zdravotní stav není slučitelný s požadavky a podmínkami stanovenými **zákonem č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání**, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOZPT“). **Při provádění těchto činností je mj. nezbytné zajistit soulad s ustanoveními ZOPK** v oblasti ochrany volně žijících živočichů, tj. ptáků a zvláště chráněných

druhů (zákazy stanovené §5a odst. 1 ZOPK a §50 odst. 2 ZOPK) a dalších souvisejících právních předpisů.

Činnosti související s nálezem, odchytem a transportem handicapovaných jedinců volně žijících živočichů do ZS lze s ohledem na jejich nahodilost, nepredikovatelnost a především účel zabránit bezprostřednímu ohrožení (zranění apod.) živočichů **považovat za konání směřující k odvrácení nebezpečí přímo hrozícímu zájmu chráněnému zákonem ve smyslu §24 odst. 1 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich;** podle této nové právní úpravy lze případně zohlednit též společenskou prospěšnost ve smyslu §27 odst. 1 zákona č. 250/2016 Sb. **Naplněny nicméně musí být podmínky** stanovené citovanými předpisy a takto lze tedy postupovat (obdobně ve vztahu k podmínce neexistence jiného uspokojivého řešení ve smyslu §5b odst. 1 a §56 odst. 1 ZOPK) pouze, pokud nebezpečí nebylo možno za daných okolností odvrátit jinak (krajní nouze), resp. nebylo možné jinak dosáhnout společensky prospěšného výsledku a dále, pokud **odvrácení hrozící škody nevede k důsledkům stejně závažným nebo ještě závažnějším,** (obdobně k požadavku §5 odst. 8 ZOPK na to, aby nebyl znemožněn návrat handicapovaného živočicha do přírody a jeho zapojení do volně žijící populace). To by mělo být zajištěno na základě odbornosti ZS, nicméně je odpovědností každého, kdo takto postupuje (tedy i ostatních osob, pokud se obecně chráněného handicapovaného živočicha ujmu), aby situaci vyhodnotil a podle jejího charakteru a závažnosti postupoval (např. aby nedošlo nevhodnou manipulací k zhoršení stavu jedince, k nepatřičné „záchráně“ osamostatňujících se mláďat atp.). V daném případě se tedy s ohledem na nahodilost a nepředvídatelnost takových situací podle konkrétních okolností **uplatní uvedená ustanovení přestupkového zákona a řízení dle §5b a §56 ZOPK se nevedou.**

Péče o handicapované živočichy v ZS má oproti tomu **charakter trvalé, plánové a jasně lokalizované činnosti.** Z toho důvodu podléhá **držení a další činnosti související s péčí o handicapované živočichy v ZS povolení odchylného postupu a výjimky** (byť s ohledem na charakter činnosti není předem znám přesný počet a výčet druhů, jimž bude poskytována péče - viz dále). V případě odchylného postupu a výjimky umožňuje ZOPK vydat tato povolení **za účelem ochrany volně žijících živočichů** (§5b odst. 1 a §56 odst. 2 písm. a) ZOPK), resp. též obecně **v zájmu ochrany přírody** (dle §56 odst. 1 ZOPK). V rámci povolení musí být řešeny další podmínky stanovené ZOPK, tedy otázka **neexistence jiného uspokojivého řešení** a v případě zvláště chráněných živočichů, kteří jsou ve smyslu §56 odst. 1 ZOPK předmětem ochrany podle práva Evropských společenství, také požadavek **neovlivnění dosažení či udržení příznivého stavu druhu z hlediska jeho ochrany.**

Obecně lze při tom konstatovat, že **odborně poskytnutá péče** reflektující charakter a závažnost handicapu jednotlivých živočichů i jejich biologické a etologické nároky **splňuje podmínku neexistence jiného uspokojivého řešení** (pokud se již ZS takového živočicha ujala). Zároveň je péče poskytována v souladu s požadavky §5 odst. 8 ZOPK a podmínkami stanovenými **vyhláškou č. 316/2009 Sb., o držení živočichů dočasně nebo trvale neschopných přežít ve volné přírodě a o péči o tyto živočichy v ZS** (vyhláška o handicapovaných živočiších), tedy péče směřující k navrácení zraněných či jinak handicapovaných živočichů do přírody, předpokladem naplnění požadavku zajištění dosažení či udržení příznivého stavu druhu z hlediska ochrany. **V případě nezbytnosti utracení živočicha** z důvodu jeho zdravotního stavu **a nemožnosti splnění podmínek ZOZPT,** z hlediska jeho dalšího udržení při životě, je ve vztahu k uvedenému požadavku ZOPK zřejmé, že dopad zranění či jiného handicapu by byl při ponechání jedince v přírodě shodný a **možnost dosažení či udržení příznivého stavu druhu z hlediska ochrany také nebude ovlivněna** (nicméně v zájmu zachování přirozených vazeb a procesů v ekosystémech - viz též výše - **by ZS ani jiné osoby neměly usilovat, není-li to** vzhledem k okolnostem **potřebné z veterinárního či společenského hlediska, o poskytnutí péče i zjevně**

nevyléčitelným jedincům a tím jejich vytržení z ekosystému). Každý případ je nezbytné posuzovat individuálně.

Z výše uvedeného vyplývá, že ZS by měly **pro účely držení a péči o handicapované živočichy ve stanici** disponovat povolením **odchylného postupu a výjimkou**. S ohledem na efektivitu a hospodárnost činnosti správních orgánů i nižší administrativní zatížení provozovatelů ZS se odchylný postup či výjimka ve věci péče **o dočasně handicapované živočichy** vydá dříve, **než nastanou podmínky**, pro které se povoluje (**ex ante**); následná správní řízení neodpovídají požadavku ZOPK na předchozí povolení jinak zákonem zakázané činnosti, tento postup je navíc nelogický a neefektivní, a to jak z pohledu žadatele (provozovatele ZS), tak i správního orgánu.

Povolení výjimek a odchylného postupu **k držení trvale handicapovaných živočichů** a další nakládání s nimi je naopak vhodné **řešit samostatně formou jednotlivých povolení** pro konkrétní jedince s ohledem na to, že u nich mohou platit odlišné důvody k jejich držení a využití, např. v rámci ekologické výchovy, adoptivního odchovu mláďat apod., a mohou být zároveň předány do péče jiným subjektům.

Postup správního orgánu v řízení o povolení odchylného postupu dle [§5b](#) ZOPK či výjimky dle [§56](#) ZOPK k účelům péče o handicapované jedince volně žijících živočichů v ZS

Správní orgán, který obdrží ze strany ZS žádost o udělení odchylného postupu či výjimky **žádost důkladně prověří** a v případě, že zjistí nejasnosti či chybějící informace, **vyzve žadatele k doplnění žádosti (§37 odst. 3 správního řádu)** - zejména v případě, kdy žadatel nedostatečně specifikuje rozsah žádosti, ačkoli je správnímu orgánu zřejmé a logicky vyplývá z dané situace, že žadatel např. potřebuje ke své činnosti povolení většího rozsahu (pro více účelů než uvedl, např. chov v zajetí, držení, usmrcení, stanovení okruhu druhů atd.).

Povolení se vydává pro činnost ZS v místě jejího sídla (k příjmu či transportu živočichů do ZS platí výše uvedená vazba na přestupkový zákon), v případě **výjimky je** orgánem ochrany přírody **příslušný krajský úřad** (resp. AOPK ČR a Správy NP), v případě **odchylného postupu** příslušná **obec s rozšířenou působností**. V případě více míst činnosti ZS (detašovaných pracovišť) je pro řízení určující místo hlavní činnosti (sídlo), ale umístění detašovaných pracovišť musí být zohledněno při stanovení okruhu účastníků řízení (účast obcí a občanských sdružení dle [§70](#) a [71](#) ZOPK). Pokud ZS část činnosti vykonává prostřednictvím přidružených zařízení s vlastní právní subjektivitou, je nezbytné, aby i tato zařízení disponovala (v rámci své činnosti) odchylným postupem či výjimkou a tato povolení rovněž vydá **pouze OOP místně příslušný k místu sídla** tohoto přidruženého subjektu (je-li shodné s místem sídla ZS vede se v dané věci společné správní řízení). ZS s přidruženými subjekty mohou rovněž v případě smluvního vztahu nebo pověření podat společnou žádost o povolení.

Důvodem pro povolení je zájem/účel ochrany volně žijících živočichů dle [§5b](#) odst. 1 a [§56](#) odst. 2 písm. a) ZOPK, resp. dle [§56](#) odst. 1 ZOPK **též obecně zájem ochrany přírody** (v případě samostatně vedeného řízení u trvale handicapovaných živočichů případně i jiné důvody, např. důvod vzdělávání aj.).

Rozsah povolovaných činností (jinak zakázaných dle [§5a](#) odst. 1 nebo [§50](#) odst. 2 ZOPK) **pokrývá péči o jedince v ZS**, tedy jejich **držení, dopravu** (např. za účelem vyšetření), případně i usmrcení jedinců, u nichž je to s ohledem na stav v souladu se ZOZPT nezbytné (v rozhodnutí pak musí být, alespoň odkazem na postupy dle ZOZPT, veterinárních předpisů atp., specifikovány též metody dle [§5b](#) odst. 3 ZOPK).

Rozsah povolení a podmínky, za kterých se **stanoví odchylný postup či povolí**

výjimka, by měly **pokrývat ucelený komplex možných případů** (činností) vykonávaných ZS.

V rozhodnutí má být dle §5b odst. 3 (a §56 odst. 6) uveden **výčet druhů i počet jedinců**, jimž ZS poskytuje péči, přičemž **rozhodnutí pro péči o dočasně handicapované živočichy** by mělo zahrnovat **všechny druhy nebo skupiny druhů, které se** ve stanici s ohledem na výskyt v daném regionu **mohou vyskytnout, v množství, které odpovídá průběžné kapacitě ZS pro jednotlivé druhy či skupiny druhů** (nebo počet jedinců jednotlivých druhů či skupin dle dlouhodobé statistiky ZS) - vydávat rozhodnutí na jednotlivé jedince každého z druhů není efektivní a hospodárné (viz výše).

povolení odchýlného postupu a výjimky by měly být uvedeny časové okolnosti povolení (ve smyslu §5b odst. 3 a §56 odst. 6 ZOPK) a podmínky povolení by tak měly umožnit pokrýt dobu nezbytnou k poskytnutí péče o dočasně handicapované živočichy, tj. obecně dobu 3 měsíců a je-li to s ohledem na životní cyklus druhu či skupiny druhů potřebné (např. prodloužení péče z důvodu k vypuštění nepříznivého ročního období u netopýrů v zimě aj.), lze tuto dobu adekvátně prodloužit, resp. stanovit za jakých podmínek se na péči o dočasně handicapované živočichy povolení vztahuje po delší období.

Platnost rozhodnutí odchýlného postupu či výjimky pro činnost ZS při péči o **dočasně handicapované živočichy** je možné ponechat **bez omezení**, resp. vázat na platnost rozhodnutí o povolení činnosti ZS dle rozhodnutí podle §5 odst. 9 ZOPK (nebo omezit na delší časové období, např. 10 let, v němž se předpokládá kontinuita činnosti ZS) V případě individuálně vydávaných povolení pro držení trvale handicapovaných živočichů není platnost nutné rovněž omezovat - ta bude vázána na délku života jedince.

Závěr

Povolení k provozování ZS vydané MŽP nenahrazuje povolení podle jiných ustanovení ZOPK (tj. ani stanovení odchýlného postupu nebo povolení výjimky).

Činnosti související s nálezem, odchýtem a transportem handicapovaných jedinců volně žijících živočichů do ZS lze s ohledem na jejich nahodilost, nepredikovatelnost a především účel zabránit bezprostřednímu ohrožení (zranění apod.) živočichů považovat za konání směřující k odvrácení nebezpečí přímo hrozícímu zájmu chráněnému zákonem §24 odst. 1 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů, z tohoto důvodu není nutné disponovat odchýlným postupem či výjimkou.

Péče o handicapované živočichy v ZS má oproti tomu charakter trvalé, plánovité a jasně lokalizované činnosti. Z toho důvodu podléhá držení a další činnosti související s péčí o handicapované živočichy v ZS povolení odchýlného postupu při ochraně ptáků a výjimky ze základních podmínek ochrany zvláště chráněných druhů živočichů.

ZS by měla disponovat těmito povoleními vydanými ex ante pro péči o všechny dočasně handicapované živočichy. Držení trvale handicapovaných živočichů by mělo být řešeno jednotlivě.

Ing. Jan Šíma, v. r.

ředitel odboru druhové ochrany

a implementace mezinárodních závazků